

KaiHali & DROMINÄ – hankkeiden loppuseminaari

Sedimentin geokemiallisten olojen muuttuminen kaivoskuormituksessa

(KaiHali-projektin työpaketin 2 osatehtävä 3)

Auri Koivuhuhta, Jari Mäkinen, Tommi Kauppila ja Tatu Lahtinen

04.12.2018

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

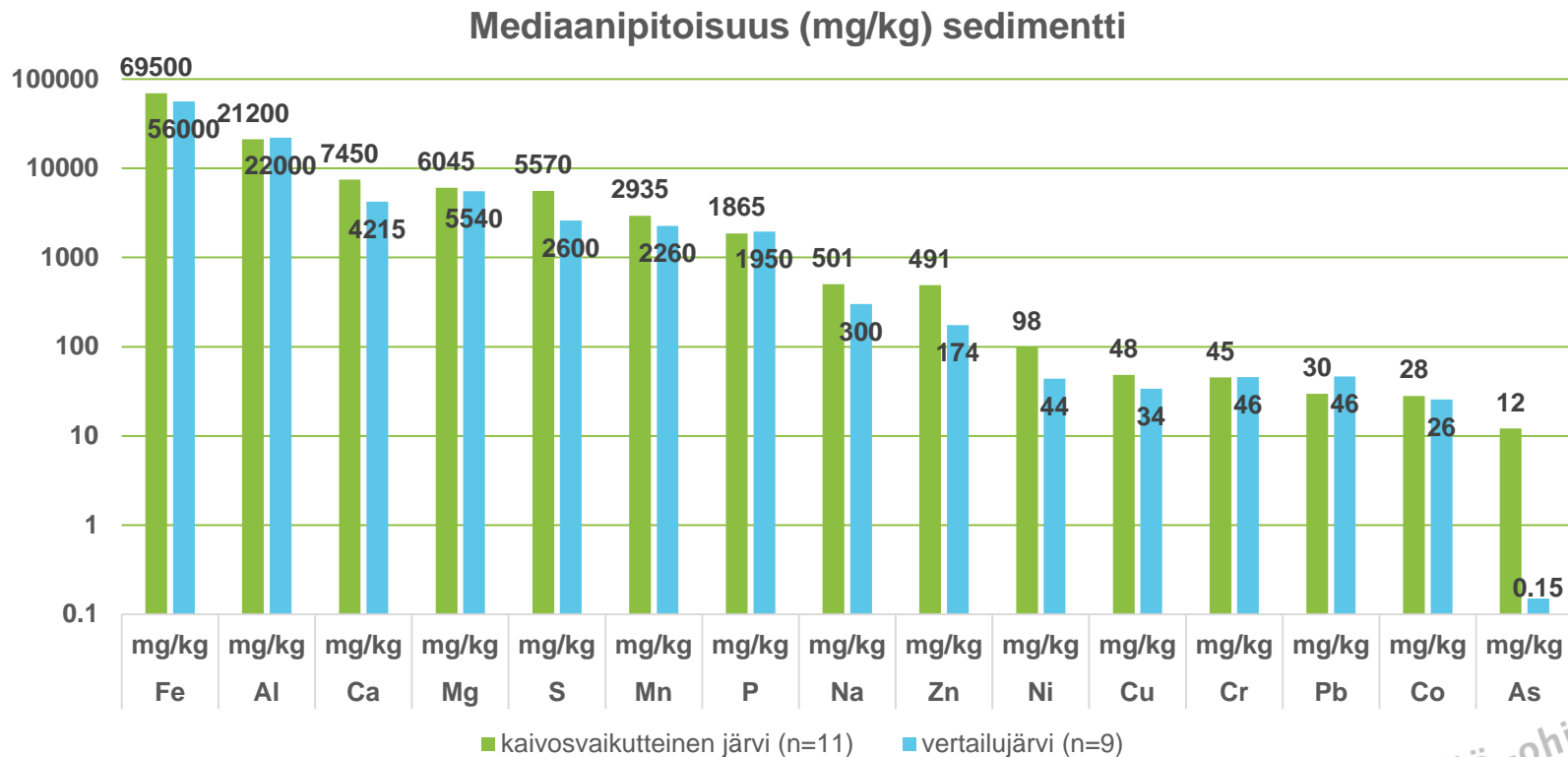
Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Aineisto

- KaiHali-projektissa (TP2 OT3) on kerätty sedimentti- ja vesinäytteitä kaivosten vaikutusalueella olevista järvistä (11 järveä) sekä niiden läheltä valituista, luonnontilaisista järvistä, joihin kaivostoiminnan ei ole oletettu vaikuttavan (9 järveä).
- Tutkimusalue on ollut Pohjois- ja Itä-Suomi.
- Näytteet:
  1. Alusvesi
    - 10 cm pohjan yläpuolelta (yläkuva)
  2. Sedimenttinäyte
    - 0-6 cm osa sedimentin pinnasta
  3. Huokosvesi
    - alipaineisella huokosvesikeräimellä (oikea alakuva)
    - Rhizoneilla (keinojuuret)

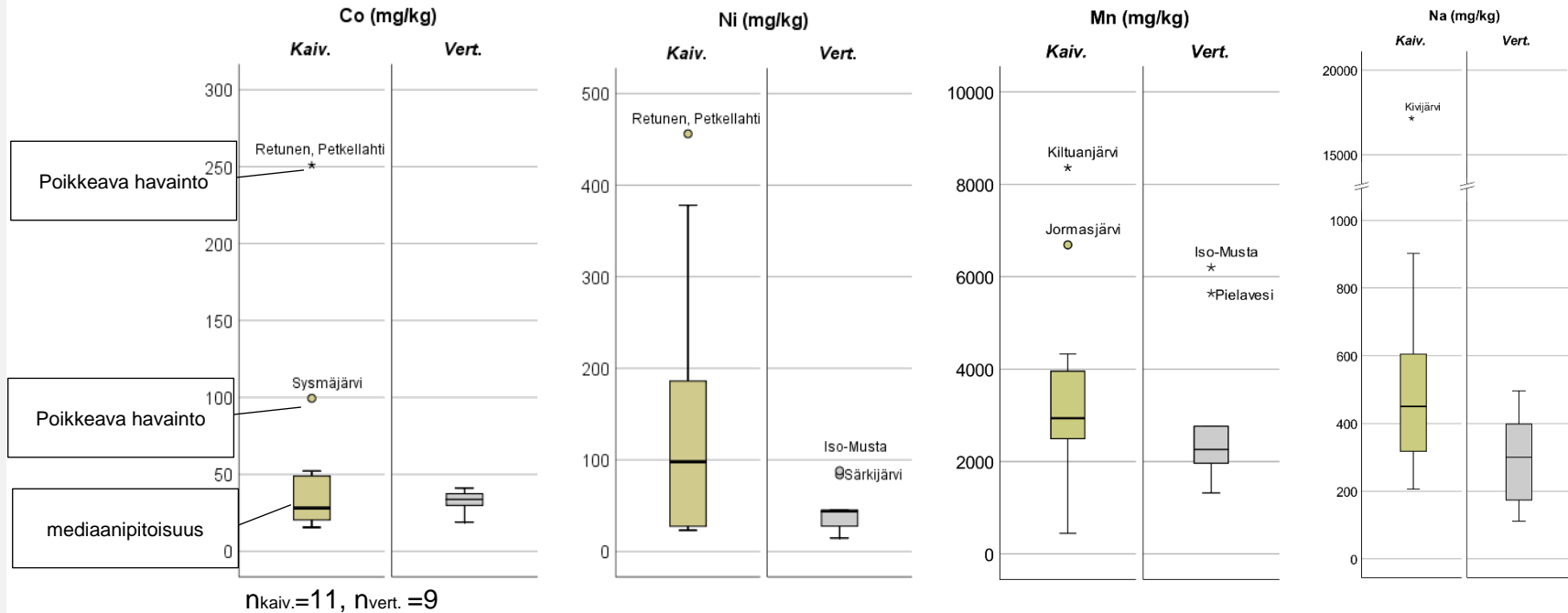

Sedimentti (0-6 cm) – esimerkkejä alkuaineiden mediaanipitoisuuksista järvisedimenteissä

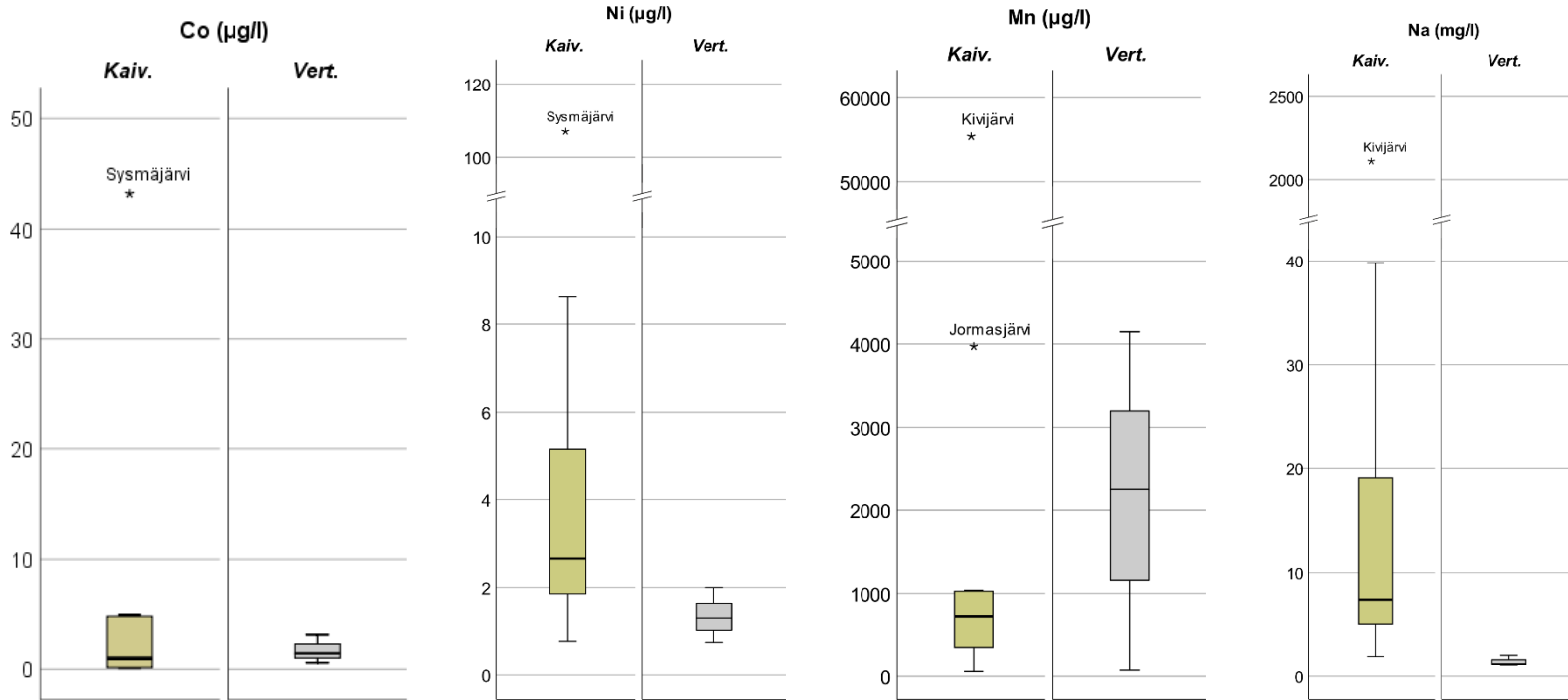
Mediaanipitoisuudet ovat samaa suuruusluokkaa niin vertailu- kuin kaivosvaikutteisissa järvissä. Eroja mediaanipitoisuuksissa on Ca-, S-, Na-, Zn-, Ni- ja As-pitoisuuksien kohdalla.

Sedimentti (0-6 cm) – esimerkkejä alkuaineiden pitoisuuksista järvisedimenteissä

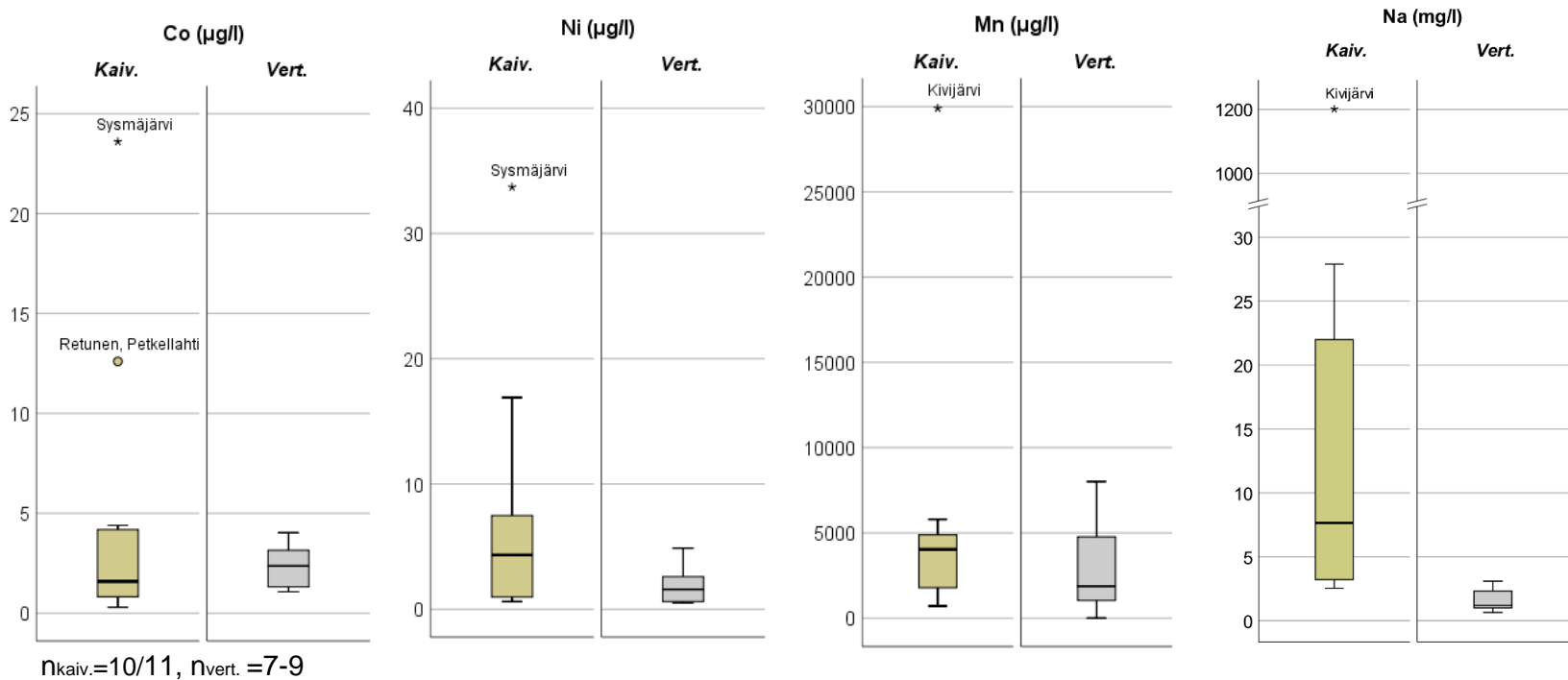
Retunen on ent. Co-Cu-kaivosksen sekä talkin prosessoinnin alapuolinen järvi.
 Sysmäjärvi on Cu-Co-Ni-kaivoksen ja talkin prosessoinnin alapuolinen järvi.
 Kiltuanjärvi ja Jormasjärvi ovat monimetallikaivoksen alapuolisia järviä.

Alusvesi - esimerkkejä alkuaineiden esiintymisestä järvisedimenttien yläpuolisissa (10 cm) alusvesissä

Co, Ni ja Na-pitoisuuksilla on sama trendi kuin sedimentissä, poikkeuksena Mn.
 Co-pitoisuus kaivos- ja vertailujärvissä samaa tasoa.
 Ni-pitoisuus >> kaivoskuormitteisissa järvien alusvedessä.
 Na-pitoisuus kaivoskuormitteisten järvien alusvesissä >>> vertailujärvissä.
 Vertailujärvissä metallipitoisuuksien hajonta pienempää, poikkeuksena Mn.

Huokosvesi (0-6 cm) - esimerkkejä alkuaineiden esiintymisestä järvisedimenttien huokosvesissä

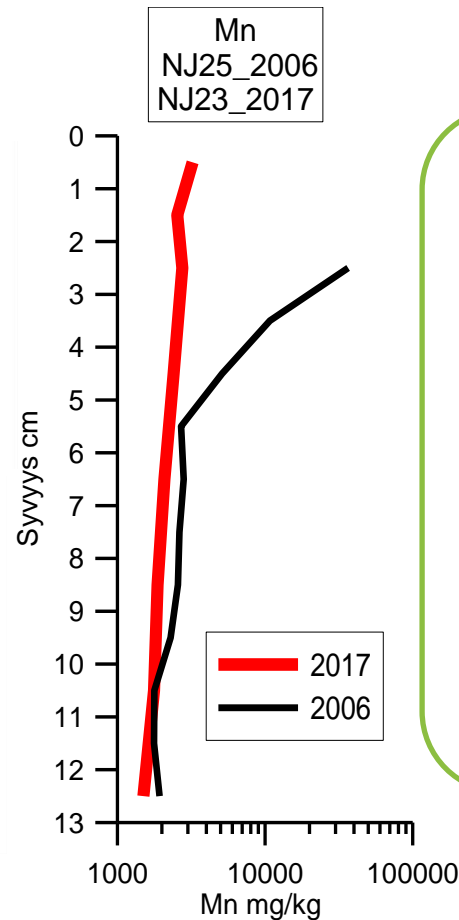
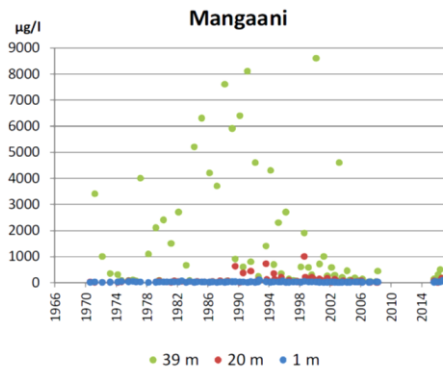
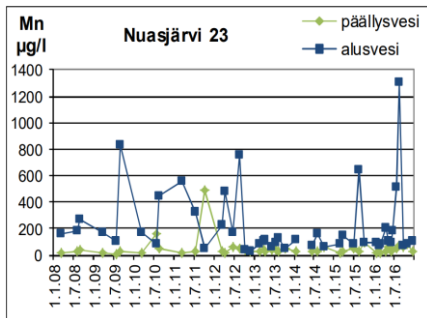
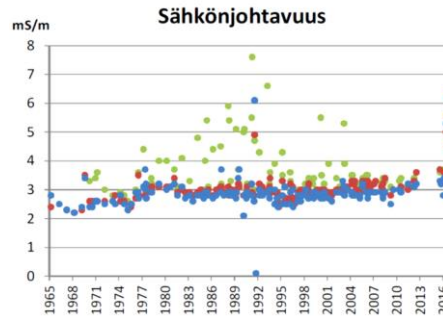
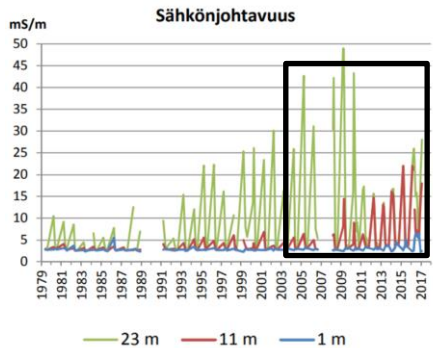

Co-, Ni-, Mn- ja Na-pitoisuuksilla on sama trendi kuin sedimentissä.

Poikkeavaa Mn-pitoisuutta ei havaita huokosvesissä → Mn on kiinnittynyt sedimenttiin.

Huokosvedessä pitoisuuksien vaihteluvälit ovat hieman suurempia kuin alusvedessä.

Lisätietoa mangaanista

Sähkönjohtokyvyn lisääntyessä alusvedessä havaitaan Mn-pitoisuuden lisääntyvän alusvedessä.

Sähkönjohtokyky korreloi sulfaattipitoisuuden kanssa.

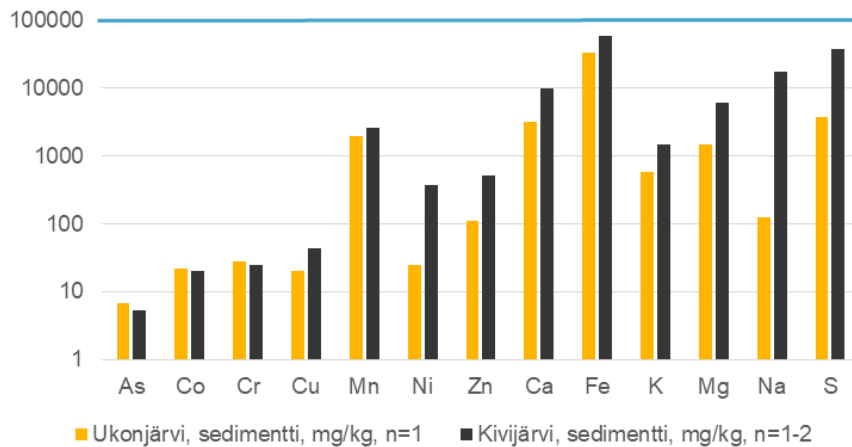
Sedimenttituloksista havaitaan, että Mn-pitoisuus pintasedimentissä vähenee sähkönjohtokykyarvon lisääntyessä.

Kuvaajat:
Pöyry (2017). Terrafame Oy vesienhallinta. YVA-selostus 28.3.2017.

Järvikohtaiset vertailut - esimerkkinä sedimentti 0-6 cm

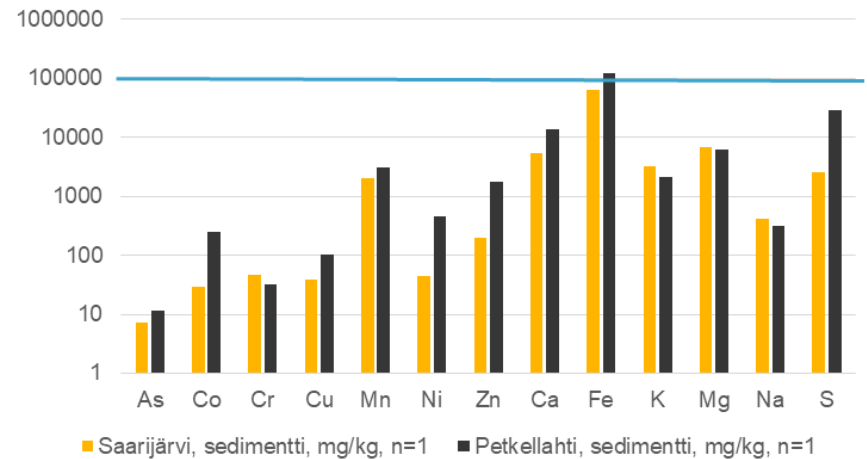
Järviparit on valittu koon ja lähialueen perusteella. Alueen geologia voi vaihdella em. huolimatta.

Sedimentti, Ukonjärvi vs Kivijärvi (mg/kg)

Kivijärveen kohdistunut kuormitus mm.
 prosessikemikaaleja (Na, S),
 monimetallikaivos (Ni, Co, Cu, Zn),
 sulfidimalmi (S)
 neutralointikemikaalit (Ca, Mg)

Sedimentti, Saarijärvi vs Petkellahti (mg/kg)

Petkellahteen kohdistunut kuormitus mm.
 Cu-Co-Ni metallikaivos (Ni, Co),
 Talkkiprosessi (Ni, As)
 sulfidimalmi (S)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Sedimentin geokemiallisiin oloihin vaikuttavat mm. pH, redox ja EC – esim. sedimentti

Kaivoskuormitteisten järvien sedimentistä mitatut pH-arvot, hapetus-pelkistyspotentiaalit ja sähkönjohtokykylukemat. *laskuista on jätetty ulkopuolelle muista poikkeava tulos (4200 $\mu\text{S}/\text{cm}$).

	pH (n=10)	redox (mV) (n=5)	EC ($\mu\text{S}/\text{cm}$) (n=9)
mediaani	7,05	-76	94*
min	6,13	-164	45
maks	7,97	174	4200
keskihajonta	0,57	94	45*

Vertailujärvien sedimenteistä mitatut pH-arvot, hapetus-pelkistyspotentiaalit ja sähkönjohtokykylukemat.

	pH (n=5)	redox (mV) (n=4)	EC ($\mu\text{S}/\text{cm}$) (n=6)
mediaani	6,73	59	69
min	6,62	-126	20
maks	7,93	95	113
keskihajonta	0,56	101	34

Kaivosvaikutteisten järvien sedimenteissä verrattuna vertailujärvien sedimenttien fysikaalis-kemiallisiin muuttujiin on havaittavissa:

- suurempi pH-arvo
- suurempi sähkönjohtokykylukema
HUOM! Poikkeavat tulokset
- Alhaisempi redox-potentiaali

Jakaantumisvakioarvojen (Kd) tarkastelu

Laskentatapa: tarkasteltavan muuttujan sedimenttipitoisuus (mg/kg) on jaettu huokosvesipitoisuudella (mg/l).

Mitä suurempi log Kd-arvo, niin sitä tiukemmin aine on kiinnittynyt.

- Tulosten perusteella voidaan verrata suuntaa-antavasti järvityyppikokonaisuuksia (vertailujärvet tai kaivosvaikutteiset järvet).
- Saadaan trendejä, kuten natrium on herkästi liikkuvassa muodossa sedimenteissä, kun taas alumiini on tiukemmin sitoutunut sedimenttiin.
- Tulosten perusteella Kd-arvoon vaikuttaa missä muodossa (yhdisteessä) alkuaine on sitoutuneena. Päästö vs. geologinen mineraali. Tällä olisi vaikutusta arvioitaessa tyypillisten toksisten metallien biosaatavuutta.

Log Kd-arvo

- vertailujärvissä $Cr > Cu > Ni > Cd > Zn > Co > As > Fe > S > Mn > Na$
- kaivosvaikutteisissa $Cu = Cd > Cr > Zn > Ni > As > Co > Fe > S > Mn > Na$

Kd-arvot on laskettu kahdeksan kaivosvaikutteisen järven sekä yhdeksän vertailujärven tuloksista. Painotus: yksi tulos / järvi.

log Kd > 4
log Kd 3-4
log Kd 1,5-3

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Päätelmät –sedimenttien geokemiallisten olojen muuttuminen kaivosvaikutuksesta

- Vertailujärvien ja kaivosvaikutteisten järvien silikaatteihin sitoutuneiden alkuaineiden mediaanitulokset samaa tasoa, kun taas kaivostoiminnan vaikutus havaitaan metallien ja metalloidien pitoisuuksien kohoamisena syvänealueiden pintasedimentissä, alusvesissä ja sedimentin huokosvesissä.
- Järvisedimenttien alkuainepitoisuuksiin vaikuttavat järven morfologian, ympäröivän alueen toimintojen lisäksi geologia, kemialliset reaktiot sekä näytteenoton ajankohta (vuodenaikaisvaihtelu).
- Tutkimus on kohdistunut metallimalmikaivosten alapuolisiin järviin.
- Kaivostoiminnan vaikutus tarkasteltaviin muuttujiin on tapauskohtainen.
→ Tapauskohtaiset tutkimukset ovat tärkeitä.